

Leven en Overvloed

• Peter van Beugen

ARNOUD ZAT TEGENOVER ME TIJDENS ONZE JAARLIJKSE LUNCH. HIJ IS CHRISTEN-ONDERNEMER, ENTHOUSIAST IN HET GELOOF EN SINDS EEN AANTAL JAAR DELEN WE ZOWEL ONZE ERVARINGEN ALS ONDERNEMER, ALS OOK ONS GEDEELD VERLANGEN NAAR GEESTELIJKE GROEI. WE PRATEN OVER ONZE PLAATS IN GODS KONINKRIJK, GEBED, GENEZING EN DE WONDERLIJKE WEG WAAROP DE HEER SOMS LEIDT. TIJDENS HET GESPREK WORDT ME DUIDELIJK DAT ARNOUD DE GEDACHTEN OMARMT DAT GOD MATERIËLE OVERVLOED BELOOFT EN DAT WIJ ALS GELOVIGEN MOETEN LEREN ONS DAARNAAR UIT TE STREKKEN.

Paulus zou 'niet onbemiddeld' zijn want ze 'waren overladen met eerbewijzen en voorzien in alles wat ze nodig hadden' (Hand.28:10). Had Zacharia niet geprofeteerd dat 'de steden opnieuw zullen overvloeien van voorspoed' (Zach.1:17)? Beloofd Hij niet dat 'onze beker zal overstromen' (Ps.23:5)? Kreeg Jezus geen goud, wierrook en mirre bij zijn geboorte (Matth.2:11)? Spoort Hij ons niet aan om winst te maken (Luk.19:11 vv.) en beloofde Jezus geen leven en overvloed aan wie Hem volgt (Joh.10:10)?

We belandden een beetje in een stroef gesprek. Je krijgt het gevoel dat je alle aangevoerde argumenten tekst-voor-tekst moet ontcrachten: had Jezus niet eveneens gezegd dat de vogels nesten hebben, de vossen holen, maar de Zoon des Mensen geen plaats om zijn hoofd neer te leggen? Had Paulus niet gezegd dat hij nacht en dag werkte met zijn eigen handen om in zijn dagelijks onderhoud te voorzien en dat van zijn reisgenoten? En bovendien, wat moet ik met deze boodschap aan als ik een bezoek breng aan een steenoven in Pakistan, waar duizenden christenen gevangen zitten in moderne slavernij? Geloven zij verkeerd, omdat zij *niet* in een villa wonen met een oprijlaan?

Ik ben er nog maar eens rustig voor gaan zitten en sla er wat literatuur op na. Je kunt natuurlijk vanuit een concordantie *alle* teksten over 'rijkdom', 'voorspoed' en 'geld' opsommen; vervolgens Abraham, Jozef en Salomo als voorbeeld stellen als onze geloofsvaders, en bovendien opwerpen dat rijkdom 'op zich' niet verkeerd is en dat God ons 'overvloedig' bekleedt, en concluderen dat daarmee het plaatje compleet is? Maar dat laatste is volgens mij dus de vraag – vandaar ook het vraagteken. Betekent voorspoed in al die gevallen dat mensen een uitpuilende bankrekening hadden? Is ons lijstje met geloofshelden compleet met mensen die allemaal miljonair waren? Woonden al die eerste christenen - zoals sommigen beweren - echt allemaal in zulke grote huizen dat kerkgebouwen helemaal nog niet nodig waren? Voor wie waren die collecten dan trouwens bestemd - of was dat alleen voor de stakkers die nog onervaren waren in het (welvaarts) geloof? Kortom, was welvaart echt zo'n speerpunt in de prediking van het koninkrijk?

Op die laatste vraag wil ik ingaan en daarbij onderliggende vragen over de verhouding tussen geloof en materiële rijkdom bespreken. Maar voor ik dat doe, kaart ik de tegenovergestelde visie aan, nl. alsof Gods ideaal is dat wij in armoede leven. Dat geloof ik evenmin. Ik geloof niet dat het Gods wil is dat mensen in Darfoer smachtend

en uitgemergeld wachten op drinkwater en brood. Ik geloof niet dat het Gods wil is dat rechteloze analfabeten in steenovens worden uitgebuit. Ik geloof niet dat God wil dat mensen schulden moeten aangaan om hun kinderen te voeden en geen andere uitweg zien dan zich te prostitueren om schulden af te betalen. Ik geloof dat, wanneer we bidden dat Gods Naam wordt geheiligd, zijn koninkrijk komt en zijn wil wordt gedaan, wij ons verbinden aan de opdracht om hier zelf gevolg aan te geven. Wij spreken voor mensen die zelf geen stem hebben, willen het recht herstellen, hongerigen voeden en mensen in vrijlating heenzenden. Ook dat is prediking van Gods koninkrijk.

Veel dienstknechten van God kozen er *vrijwillig* voor om afstand te doen van bezit en weigerden er aanspraak op te maken. Niet omdat dit een algemeen geldend voorschrift zou zijn, maar omdat het hen vrijstelde om zo een hoger doel te dienen. Jezus zelf is hier natuurlijk het grote voorbeeld van. Aan God gelijk zijn was voor Hem geen roof, maar een 'aangeboren recht'. Toch koos Hij ervoor zijn plaats te nemen onder mensen, en identificeerde Hij zich met het uitschot, de veroordeelden van deze wereld. Hij werd arm opdat wij rijk zouden worden. Nergens in het Nieuwe Testament wordt in positieve zin over materiële rijkdom gesproken, onze rijkdom is in Gods goedertierenheid (Rom.2:4), Gods genade en heerlijkheid (Ef.1:7, 18) en in Christus (Ef.3:8). Maar uiterlijke rijkdom verstikt (Luk.8:14) en verrot (Jak.5:2). Jakobus voegt er dan ook aan toe dat God 'de armen van de wereld heeft uitverkoren om rijk te zijn in het geloof' (Jak.2:5). Materiële rijkdom is inderdaad in zichzelf niet verkeerd – we mogen daarvan genieten en ermee handelen. Tegelijk kan rijkdom inbreuk maken op ons geestelijk leven, het zijn 'sterke benen die de weelde kunnen dragen'. Mozes verachtte de rijkdom van Egypte en koos ervoor leiding te geven aan een slavenvolk. Elia, Jesaja en Ezechiël, Johannes de Doper, Petrus en Maria van Magdala, het waren toch allemaal maar gewone dag-arbeiders, zonderlingen, bannelingen, herders, vissers en boeren, die namens God profeteerden voor koningen, visioenen doorgaven, de sleutels van Gods koninkrijk ontvingen, het dichtst bij Jezus stonden. Het al-of-niet bezitten van rijkdom lijkt gewoon geen rol van betekenis te spelen in hun levens.

Hoe sprak Jezus over bezit en welk voorbeeld liet Hij ons na? Het gebed dat Jezus zijn discipelen leerde, zegt o.a. 'geef ons heden ons dagelijks brood' (Matth.6:11) – letterlijk: 'dat wat we nodig hebben'. Rikkert Zuiderveld voegde daar met zachte ironie aan toe 'en ook nog een voor in de vriezer Heer'. Hij gaf daarmee scherp aan

waar het probleem voor westerlingen ligt met dit gebed. Sommigen bidden het gebed dagelijks, anderen wekelijks, maar niemand wil letterlijk bij de dag leven. Ik zou er niet aan moeten denken dat ik 's avonds moet gaan slapen met een lege portemonnee en in de hoop dat ik morgen weer genoeg geld kan verdienen om opnieuw boodschappen te kunnen doen (of niet). Het gebed van Jezus veronderstelt het gehoor van dagloners. Hén vergelijkt Hij met vogels die elke dag genoeg vinden om hun monden te verzadigen, met bloemen die geen weet hebben van maanbudget, levensverzekering of financiële planning. Zij staan zorgeloos in het leven en genieten van de schoonheid die God hun geeft. Blijkbaar concluderen sommigen uit dit onderwijs dat God ons overlaadt met alle rijkdommen van de wereld en dat de vermogens die op beurzen, pensioenfondsen en kapitaalrekeningen liggen opgestapeld op onze bankrekeningen zullen binnenstromen. Ik vind dat een merkwaardige verbuiging van wat Jezus ons hier eigenlijk leert. “De aarde en haar volheid is van de Heer” (Ps.24:1). Alles wat ik om me heen zie is al van mijn Vader, Hij zal voorzien in alles wat ik nodig heb (Fi.4:19), waarom zou ik me dan nog druk maken om bezit?

Als Jezus zijn discipelen op pad stuurt geeft Hij opdracht ‘Genees de zieken, reinig melaatsen, wek doden op, drijf demonen uit. U hebt het voor niets ontvangen, geef het voor niets. Voorzie u niet van goud, zilver of koper in uw gordels’. Ik zie deze scene bijna voor me. ‘*Hebben jullie het allemaal begrepen jongens?*’ ‘Ja hoor!’, roepen de discipelen in koor. En als ze zich omdraaien om op weg te gaan, klinkt er achter hen ‘*Ehm...Levi?*’ Beteuterd tovert Levi nog twee koperstukjes uit zijn gordel tevoorschijn en geeft ze aan de Meester. Daar gaan ze. Op weg en levend van de gastvrijheid van anderen. Niks geen collecten, of ‘bijdragen in de kosten’. Ik geloof dat iedere dienstknecht van God langs deze ‘Start’ moet voordat hij zijn bediening begint. Geld dat aan dienstknechten van God kleeft, die een openbare bediening hebben is een struikelblok voor henzelf en voor de mensen die onder hun gehoor staan. Alle suggesties dat de rondreizende apostelen, Paulus voorop, rijk waren en steeds rijker werden, zijn ongegrond en missen iedere gezonde Schriftuurlijke onderbouwing. Het spreekt boekdelen dat Jezus’ volgelingen – toen ze voor het relatief kleine probleem stonden om vijfduizend man te voeden – niets méér konden bieden dan een paar geleende broden en vissen. Was er een internetstoring of zo waardoor Jezus niet bij zijn kapitaalrekening kon? Zaten de discipelen al aan hun daglimiet omdat ze 's morgens al een paar huizen hadden gekocht? Hoe past een dergelijk verhaal in de voorstelling dat Jezus en zijn apostelen allemaal poensjouwers waren? Waarom is het

moeilijk in te zien dat geld en de rijkdommen van deze wereld hen afgingen als waterdruppels van het verenpak van een eend?

Waarom kon Jezus geen gouden stater uit zijn knip halen om de tempelbelasting te betalen? Waarom leerde hij zijn discipelen om geen schatten te verzamelen op aarde? Waarom is het voor rijken moeilijk Gods koninkrijk binnen te gaan? Waarom had Jezus geen eigen wieg, geen eigen huis en geen eigen graf en moest Hij een ezel lenen voor zijn Koningsprocessie?! Als Jezus zegt ‘zoek eerst het *koninkrijk van God*, en al het *andere* zal je erbij gegeven worden’, lijkt het er toch op dat het ‘andere’ geen primair onderdeel is van de prediking van het koninkrijk? Waarom is het beter alles te verlaten, je bezittingen te verkopen en je geld aan de armen te geven? Waarom spreekt de engel bij de aankondiging van Jezus’ geboorte nergens over het herstel van rijkdom, maar wel over barmhartigheid, gerechtigheid en vrede? Waarom worden rijken met lege handen weggezonden en treurt Hij over hun lot (Luk.6:20)? Het beeldend discipelschapsonderwijs van Jezus zet volgens mij levendig uiteen hoe de gezonde verhouding is tussen zijn volgelingen en hun bezittingen.

Dat dit onderwijs na zijn dood en opstanding niet is veranderd, blijkt uit het leven van de eerste christenen en het onderwijs van de apostelen. Het boek Handelingen beschrijft het eerste gemeentelven, waar mensen hun bezittingen deelden met de minderbedeelden, zodat niemand tekort had. De apostel Petrus verklaarde aan het begin van zijn bediening dat hij geen zilver of goud bezat en waarschuwde vlak voor zijn heengaan voor zogenaamde dienstknechten die gedreven worden door hebzucht (2Petr.2:3). Paulus verklaarde eveneens dat hij niemands zilver, goud of kleding had aangenomen, maar met eigen handen had gewerkt om in zijn *behoeften* te voorzien (Hand.20:33). Hij brengt ons daarmee in herinnering de woorden van Jezus dat het zaliger is te geven dan te ontvangen. Hij heeft nooit aanspraak gemaakt op zijn recht om te leven van giften (2Kor.9). God heeft niet de rijken en aanzienlijken uitverkoren, maar de armen en de zwakken. Onder de Korinthiërs, een gemeente waar grote inkomensverschillen waren, schaarde Paulus zich onder degenen die ‘niets hebben en tóch alles bezitten’ (2Kor.6:10). Zijn directe pupil Timotheüs waarschuwde hij voor mensen die verdorven zijn in hun denken en die menen dat godsvrucht een winstbron is. ‘Godsvrucht *met tevredenheid* is inderdaad een winstbron’, vervolgt Paulus, ‘want wij hebben niets in de wereld ingebracht, omdat we er ook niets uit kunnen wegdragen. Hebben wij echter voedsel en kleding, dan zullen we daarmee tevreden zijn’

(1Tim.6:6). Wie deze tekst zodanig weet te masseren dat godsvrucht ‘blijkbaar inderdaad [dus tóch] een [geldelijke] winstbron is’, moet denk ik bij zijn vooronderstellingen te rade gaan.

Ik keer terug naar de tekst waar de titel naar verwijst. ‘Ik ben gekomen opdat zij leven hebben en het overvloedig hebben’ (Joh.10:10). Het is blijkbaar mogelijk om te vertalen ‘leven en overvloed’. De HSV geeft hier ‘*leven hebben en overvloed hebben*’. Maar dat wekt de indruk dat ‘overvloed’ een tweede entiteit is naast leven. Grammaticaal is hier sprake van een bijwoordelijk gebruik van een bijvoeglijk naamwoord (Wallace: 1996, *Greek Grammar*, p.293). Het lijkt dus beter om te vertalen zoals bijvoorbeeld de NBV dat doet ‘*om hun het leven te geven in al zijn volheid*’ of ‘*leven in overvloed*’ (Groot Nieuws Bijbel). De volheid zegt dus iets over de manier en mate waarop Jezus het leven met ons deelt. Ik geloof dat Jezus in het gesprek met de Samaritaanse vrouw de strekking hiervan verwoordt als Hij zegt ‘*ieder die drinkt van het water dat Ik hem geven zal, zal in eeuwigheid geen dorst hebben; maar het water dat Ik hem geven zal, zal in hem worden een bron van water dat springt tot in het eeuwige leven*’ (Joh.4:14). De Heilige Geest die Jezus heeft uitgegoten, is in ons geworden tot een *bron van stromen van levend water, die nooit ophoudt om te vloeien* (Joh.7:38).

Daarmee keer ik terug naar de vraag: heeft God zijn volk dan geen voorspoed beloofd? Wel, daar is veel voor te zeggen, maar de vraag is of voorspoed hetzelfde is als financiële winst. Daar is in het Oude Testament slechts in een deel van de gevallen sprake van. Het woord ‘voorspoedig zijn’ (Hebr. */tsalach/*) heeft primair de betekenis van ‘goede voortgang maken’, ‘succesvol zijn’. Het resultaat daarvan kan natuurlijk geldelijk voordeel zijn, maar ‘rijkdom’ is niet persé de primaire zin van het woord ‘voorspoed’. Voorspoed kan God geven in de strijd (2Kron.13:12), bij het bouwen van een huis (2Kron.14:7), het hakken van een watertunnel (2Kron.32:20), een loopbaan (Dan.6:29). Eliëzer was voorspoedig in zijn zoektocht naar een vrouw voor Izak (Gen.24:21), Nehemia was voorspoedig bij de bouw van de muur (Neh.2:20).

Met Arnoud heb ik nog steeds een vriendschappelijke band en we spreken zeker weer eens af. Ik ben benieuwd of we elkaar op dit punt beter gaan begrijpen. Ik hoop dat de bovenstaande overwegingen een verstaanskader geven voor wat de Bijbel zegt over voorspoed en rijkdom. Het onderwerp schuurt altijd een beetje, zowel in dagen van overvloed, als in de dagen dat je geconfronteerd wordt met noden. Het is goed telkens weer te bedenken dat we

rentmeesters zijn van de ons toevertrouwde goederen, of dat nu veel of weinig is. Daar mogen we zelf van genieten en anderen mee dienen in vrijgevigheid (1Tim.6:18). In onze verstandhouding met de god van de mammon en met de God van de Bijbel draait het erom of we ‘bij ons eigen hart’ kunnen en toetsen of het vrij is van de dienst aan ons zelf en vol is van de liefde voor Jezus en de naaste.